

“МАКТАБГАЧА YOSHDAGI BOLALARNI O'QUV JARAYONLARINI TASHKIL ETISHDA INNOVATSION TEXNALOGIYALARNING AMALIY AHAMIYATI”

Hasanova Bo'rigul Hasan qizi

Navoiy davlat pedagogika instituti, pedagogika nazariyasi va tarixi yo'nalishi 2-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ilm-fan, texnika, ishlab chiqarish va texnologiyaning jadal rivojlanishi jamiyat hayotining barcha sohalarida taraqqiyotning yangi istiqbollari ochib berdi. Insoniyatning davlat va jamiyat qurilishiga doir asriy tajribalari ijtimoiy munosabatlarni yangicha yondashuvlar asosida tartibga solish borasidagi ilg'or yondashuvlarning qaror toptirilishiga olib keldi.

Ikkinchi avlod standartlari joriy etish

Mamlakatimizda ta'lim taraqqiyotning dolzarb bosqichi yangi federal standartlari (ikkinchi) avlod amalga oshirish asoslanadi. takomillashtirish va ta'lim optimallashtirish kiritsin maktablar va o'qituvchilar guruhlar oldin. maktablarining barcha darajadagi tashqari, bu standartlar maktabgacha joriy etildi.

Ta'lim innovatsion jarayonlar bolalar bo'g'achalari, maktablar, litsey va sport maktablarida mavjud muammolar ko'p hal qaratilgan. Avvalo e'tibor ta'limi vazirligi texnik kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish berildi. Bu talabalar va ularning ustoz o'rtasida axborot almashinuvini samaradorligini oshirish imkonini beradi. ta'lim va maktabgacha ta'lim muassasalari devorlari paydo innovatsion axborot texnologiyalari, isloh qilish va o'quv jarayonini takomillashtirish uchun yangi ta'lim muhiti yaratish imkonini berdi.

Innovatsiya ta'rifi. Shunday qilib, pedagogik nima yangilik? Ingliz tilida so'z kerakli natijaga ishlab chiqarish uchun minimal vaqt, moddiy va intellektual resurslarni jalb yangi ko'nikmalar, texnik, shakllari, foydalanish kabi tovushlar. 'Pedagogik innovatsiyalar' tushunchasi bir shunga o'xshash ma'noga, biroq ilovalar tor doiradagi ega. Yaqinda o'zgartirish aloqa nafaqat mamlakatimiz iqtisodiy hayoti, balki intellektual faoliyat (universitetlar, maktablar, maktab oldin).

Pedagogik innovatsiyalar xususiyatlari. Pedagogik innovatsion nima? ning batafsil muddatini ko'rib chiqaylik. Avvalo, biz turli qismlarida, shuningdek, butun tizimini individual komponentlarini xususiyatlarini oshirish, ta'lim, atrof-muhit o'zgartirish hissa mumkin maqsadli harakatlar ba'zi turdagi haqida bormoqda.

ta'lim sohasidagi innovatsion jarayonlar uchun qidiruv va yangi texnik, texnologiyalar, fondlari, dasturlari ishlab chiqish bilan bo'g'liq.

Yangi dasturlar uchun bunday faoliyat qo‘no‘iroqlar, o‘quv jarayoniga ularning joriy o‘z ahamiyatini va ahamiyatini qayta o‘ylab.

A maxsus joy o‘qituvchilar va talabalar, sotib olingan bilim tasnifi mezonlarini o‘zgarishi o‘rtasidagi o‘zaro tashkil beriladi. Ta'lim jarayonida pedagogik innovatsiyalar yangilangan texnologiyasi ta'lim va yosh avlodni tarbiyalash foydalanishni o‘z ichiga oladi. Ular siz amaliyotga yangi ta'lim tizimini yo‘lga qo‘yish mumkin orqali bir vositasi bo‘lib xizmat qiladi. Bunday ta'lim, uning psixologik va fiziologik xususiyatlari, vazifalarni keyingi amalga oshirish ko‘rinishida mumkin bola ta'lim va o‘quv jarayonining yo‘nalishini hisoblanadi. Bu zamonaviy pedagogik innovatsiyalar murakkab muammolarni hal qilish uchun ijodiy metodlarni topish, ishlash innovatsion mexanizmlarini rivojlantirishga hissa kerak, normal ijodiy jarayonning o‘zgartirish.

Innovatsion maqsad. Barcha uning birinchi an'anaviy ta'lim tizimi bilan solishtirganda shaxs xususiyatlari sifatini o‘zgarishlarni qabul qilinadi. Xuddi shunday o‘zgarishlar, ularning tabiiy mayl bir ochilish bor maksimal darajada, bolalar noan'anaviy ijodiy fikrlash hosil ta'lim va tarbiya dasturlari o‘qituvchilarning amaliy faoliyatni amalga oshirish mumkin bo‘ladi. ta'lim barcha yangiliklar mustaqillik yosh avlod, ta'lim faoliyati davomida shakllangan kundalik hayot tajribamiz, foydalanish uchun ilm-fan, ularning innovatsion yutuqlarini tushunish istagi rivojlantirish bilan boo‘liq.

Innovatsiya navlari. Pedagogik innovatsiyalar tasniflash quyidagi variantlardan ajratish o‘z ichiga oladi:

- sinf-dars tizimi foydalanish bilan treninglar tashkil etish;
- ixtisoslashtirilgan sinflar shakllantirish;
- o‘quv jarayoni o‘yin texnikasi dastur.

Innovatsiya ilmiy-tadqiqot faoliyati bilan uning jalb qilish orqali zarur bilim o‘xshatmoq uchun talaba beruvchi, klassik va dars tizimidan tark va dizayn texnik ariza beradi. Alohida e'tibor o‘qituvchi va talaba, ota-onalar va o‘quvchilar o‘rtasidagi uzoq hamkorlikning mikrosxemalar yaratishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu mumtoz vazifa tizimida saqlab qolish yoki baland bo‘lishi mumkin. Yana bir qiziqarli trend maxsus (individual) ta'lim usullari va dasturlarini yaratish kabi pedagogik bir yangilik.

Barcha Moderatorlar rejalari muvaffaqiyatli o‘qituvchilari tayyorlash bo‘yicha qaratib, amaliyotga tadbiiq etildi. So‘nggi bir necha yil davomida biz variant ‘professional standart’ o‘qituvchisi muhokama qilindi. Barcha o‘quv jamoa yaqin kelajakda u to‘liq barcha ta'lim yangiliklarni amalga oshirish uchun bo‘lishi kerak o‘qituvchilar uchun vakolatlar minimal majmuini rivojlantirish, bu ish bilan shuo‘llanuvchi. O‘qituvchilar bu innovatsion texnika va ta'lim usullarini egalik qaysi, haqiqiy professional haqida gapirish mumkin bo‘ladi, unga muvofiq o‘z qo‘shimcha mezonlarini taklif etamiz.

Shunday qilib, pedagogik innovatsiyalar nima? birinchi maktab o'quvchilari o'rtasida mustaqilligini qurishga qaratilgan yangi texnika va o'quv usullari hisoblanadi. ularning faoliyatida o'qituvchilar uchun alohida e'tibor dizayn tartib berishni boshladi. an'anaviy tizimi talabasi ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish uchun hech vaqt berilgan bo'lsa, ikkinchi avlod yangi federal ta'lim standartlari joriy keyin, har bir bola barkamol rivojlanishi va o'z-o'zini takomillashtirish uchun haqiqiy imkoniyat oladi.

Avgust uchrashuvlar Har yili o'qituvchilar yangi pedagogik usullar bilan tanishish pedagogik innovatsiyalar, yarmarkasi bo'lib o'tdi. Har bir batafsil ko'rib keyin amalda sinov ketadi. natijalar ijobiy bo'lsa, boshqa ta'lim muassasalarida radioeshittirish tajribasi bor.

Ilmiy-tadqiqot faoliyati ta'lim innovatsiyalarni amalga oshirish yo'li sifatida muhim qismlaridan biri sifatida har bir intizom mazmuni muhandislik yoki tadqiqot xizmat qiladi. yangi federal ta'lim standartlari doirasida, barcha bolalar ijodiy va individual qobiliyatini rivojlantirish, ularni imkon beradi, bu ibora o'zlashtirish kerak. Ular tayyor loyihalar bor maktab yilning oxirida o'quv yili mobaynida amalga oshirilgan ishlar, tasdiqlash uchun o'z ilmiy ishlari natijalari bilan o'qituvchilari va sinf do'stlari joriy etish.

Bunday faoliyat to'g'ri, ta'lim yangiliklarni e'tirof chunki bu yerda, o'rniga an'anaviy rolini o'qituvchi, o'qituvchi, ustoz, assistent, bir katta do'st sifatida o'quvchilar ko'rinadi. Birgalikda bolangiz bilan, u bir texnologiya tadqiqot karta ustida ish olib bormoqda, faoliyat yo'nalishi tajribalar oladi belgilaydi.

o'qituvchining vazifasi muayyan kimyoviy o'zgarishlarni, fikri so'rovlari ijrosini amalga oshirishda qiyinchiliklar taqdirda shogirdlari murakkab nazariy masalalarni tushuntirish, yordam kiradi.

Loyihaning asosiy ish uning tadqiqot predmeti bo'yicha yangi bilim olishda imkon beradi o'quvchi, bilan shu'ullanadi. asta-sekin bola va ularning kelajakda professional faoliyati tanlash bilan aniqlanadi, masalan, innovatsion usullari rahmat.

yangi pedagogik usullarini sinov natijalari, ularning yuqori samaradorligi va samaradorligini dalolat beradi. An'anaviy avtoritar ta'lim tizimidan ajralishiga ijtimoiy moslashuvi jarayonini osonlashtiradi, totuvlik bolaning shaxsini rivojlantirishga imkon beradi.

Texnologiya (yuon. "techne" – mahorat, san'at, "logos" – tushuncha, ta'limot) – muayyan (ishlab chiqarish, ijtimoiy, iqtisodiy va b.) jarayonlarning yuksak mahorat, san'at darajasida tashkil etilishi.

Innovatsion pedagogika atamasi va unga xos bo'lgan tadqiqotlar G'arbiy Yevropa va AQShda (60 yil) paydo bo'ldi. Innovatsion faoliyat O.N Gonobolin, B.A Slastenin, N.V Kuzmina, A.I Shervanov va boshqalar ishlarida tadqiq etilgan. "O'zbekiston Milliy entsiklopediyasi"da ko'rsatilishicha, innovatsiya quyidagicha mazmun va tushunchalarga ega: "Innovatsiya (ingl. "innovationas" – kiritilgan yangilik, ixtiro) – 1)

texnika va texnologiya avlodlarini almashtirishni ta'minlash uchun iqtisodiyotga sarflangan mablaol'ar; 2) ilmiy-texnika yutuqlari va ilo'or tajribalarga asoslangan texnika, texnologiya, boshqarish va mehnatni tashkil etish kabi sohalaridagi yangiliklar, shuningdek, ularning turli sohalar va faoliyat doiralarida qo'llanishi"¹.

A.I.Prigojinning fikriga ko'ra, innovatsiya maqsadga muvofiq ravishda muayyan ijtimoiy birlik – tashkilot, aholi, jamiyat, guruhga nisbatan munosabatga yangicha yondashish, bu munosabatni bir qadar turo'un elementlar bilan boyitib borish tushunilishi lozim. Bu o'rinda anglanadiki, muallifning qarashlari bevosita ijtimoiy munosabatlar, ularga nisbatan innovatsion yondashish mohiyatini ifodalaydi. Shundan kelib chiqqan holda har bir shaxs fuqaro, mutaxassis, rahbar, xodim, qolaversa, turli ijtimoiy munosabatlar jarayonining ishtirokchisi sifatida o'ziga xos innovator faoliyatni tashkil etadi.

Luo'aviy jihatdan **“innovatsiya”** tushunchasi ingliz tilidan tarjima qilinganda (**“innovation”**) **“yangilik kiritish”** degan ma'noni anglatadi. **“Innovatsiya”** tushunchasi mazmunan aniq holatni ifodalaydi. **Innovatsiya** – muayyan tizimning ichki tuzilishini o'zgartirishga qaratilgan faoliyat hisoblanadi. Innovatsion ta'lim jarayonida qo'llaniladigan texnologiyalar innovatsion ta'lim texnologiyalari yoki ta'lim innovatsiyalari deb nomlanadi².

Ta'lim innovatsiyalari – ta'lim sohasi yoki o'quv jarayonida mavjud muammoni yangicha yondashuv asosida yechish maqsadida qo'llanilib, avvalgidan ancha samarali natijani kafolatlay oladigan shakl, metod va texnologiyalar hisoblanadi. Ta'lim innovatsiyalari **“innovatsion ta'lim”** deb ham nomlanadi. **“Innovatsion ta'lim”** tushunchasi birinchi bor 1979 yilda **“Rim klubi”**da qo'llanilgan.

Ta'lim innovatsiyalarini qo'llanilishiga ko'ra bir necha turga ajratishimiz mumkin. Ya'ni faoliyat yo'nalishiga ko'ra, kiritilgan o'zgarishlarning tavsifiga ko'ra, o'zgarishlarning ko'ra ajratishimiz mumkin. Yuqoridagi innovatsiya turlarini atroflicha quyida berilgan chizma orqali kengroq yoritilgan.

Innovatsiyalar turli ko'rinishga ega. Quyidagilar innovatsiyalarning asosiy **ko'rinishlari** sanaladi:

- yangi o'oyalar;
- tizim yoki faoliyat yo'nalishini o'zgartirishga qaratilgan aniq maqsadlar

Ta'lim tizimida yoki o'quv faoliyatida innovatsiyalarni qo'llashda sarflangan mablaol' va kuchdan imkon qadar eng yuqori natijani olish **maqsadi** ko'zlanadi. Innovatsiyalarning har qanday yangilikdan farqi shundaki, u boshqarish va nazorat qilishga imkon beradigan o'zgaruvchan mexanizmga ega bo'lishi zarur.

¹ O'zbekiston milliy entsiklopediyasi. Zebuniso-Konigil / 4-tom. Bosh tahrir hay'ati a'zolari: M.Aminov va b. – T.: “O'zbekiston milliy entsiklopediyasi” Davlat ilmiy nashriyoti, 2002. – 169-bet.

² Pedagogika. Ensiklopediya. II- jild J-M “O'zbekiston milliy entsiklopediyasi” Davlat milliy nashriyoti. Toshkent – 2015 yil

Barcha sohalarda bo'lgani kabi ta'limda ham "novatsiya", "innovatsiya" hamda ularning mohiyatini ifodalovchi faoliyat to'lo'risida so'z yuritiladi. Agar faoliyat qisqa muddatli, yaxlit tizim xususiyatiga ega bo'lib, faqatgina tizimdagi ayrim elementlarni o'zgartirishga xizmat qilsa u **novatsiya (yangilanish)** deb yuritiladi

Bordi-yu, faoliyat ma'lum kontseptual yondashuv asosida amalga oshirilib, uning natijasi muayyan tizimning rivojlanishiga yoki uni tubdan o'zgartirishga xizmat qilsa, **innovatsiya (yangilik kiritish)** deb ataladi.

Darhaqiqat, yangilik – vosita sanalib, u aksariyat holatlarda yangi metod, metodika, texnologiya va b. ko'rinishida namoyon bo'ladi.

Mohiyatiga ko'ra novatsiya va innovatsiya o'rtasida muayyan farqlar mavjud. Ular quyidagilardir (1-jadval):

1-jadval. Novatsiya va innovatsiyalar o'rtasidagi asosiy farqlar

Asosiy farqlar	
Novatsiya	Innovatsiya
1) amaldagi nazariya doirasida qo'llaniladi;	1) tizimli, yaxlit va davomli bo'ladi;
2) ko'lam va vaqt bo'yicha chegaralanadi;	2) ma'lum amaliyotda yangi faoliyat tizimini loyihalaydi;
3) metodlar yangilanadi;	3) sub'ektlarning faoliyati to'la yangilanadi;
4) natija avvalgi tizimni takomillashtiradi	4) yangi texnologiyalar yaratiladi;
	5) faoliyatda yangi sifat natijalariga erishiladi;
	6) amaliyotning o'zi ham yangilanadi

V.A.Slastenin innovatsiyani yangilik yaratish, keng yoyish va foydalanishga qaratilgan maqsadga muvofiq, yo'naltirilgan jarayon majmui deb biladi. Muallifning fikriga ko'ra har qanday innovatsiya yangi vositalar yordamida ijtimoiy sub'ektlarning ehtiyojini qondirish va intilishlarini raobatlantirish maqsadini ko'zlaydi.

Har qanday innovatsiyada "yangi", "yangilik" tushunchalari muhim ahamiyatga ega. Turli munosabat va jarayonlarga kiritilayotgan yangilik mazmunan xususiy, sub'yektiv, mahalliy va shartli g'oyalar tarzida namoyon bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston milliy entsiklopediyasi. Zebuniso-Konigil / 4-tom. Bosh tahrir hay'ati a'zolari: M.Aminov va b. – T.: "O'zbekiston milliy entsiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti, 2002. – 169-bet.

2. Pedagogika. Ensiklopediya. II- jild J-M "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" Davlat milliy nashriyoti. Toshkent – 2015 yil